

tuk fel. Az út megépítéséhez a korábban megismert szakaszokhoz nagy mennyiségben használtak fel sárga sóderrel kevert agyagba nyomkodott korábbi tegulákat és imbreket, a kőben szegény vidéken köveket alig. Az utat egyszer megújították. Az út Ny-i szélén tegulából rakott (három sor) épületalap került elő, melyek felmenő (valószínűleg vályog)falait újkori bolygatás vitte el. Utóbbi nagy valószínűséggel a tábor ÉNy-i részén már feltárt késő római legénységi épülethez lehetett hasonló.

Az ásatás egyik legfontosabb lelete a *cohors I Thracum Germanica* téglabélyege volt, amely az útrétegből másodlagos felhasználásból került elő. Annamatia helyőrségének ez az első ásatásból származó bélyege.

KOVÁCS PÉTER

38. Bácsalmás határa

(Bács-Kiskun megye) B, V, Sza, A, Á, Kö

Bácsalmás város szennyvízkezelésének kiépítéséhez készített örökségvédelmi hatástanulmány kapcsán 2010. március 5–14. között végeztünk terepbejárásokat. A vizsgálandó terület a város bel- és külterületét 36 km hosszan érintette. A tervezett nyomvonal belterületen a meglévő utcahálózatot követi, míg külterületen egy rövidebb szakasz húzódik a meglévő szennyvíztelepig. A terepen a nyomvonal mindkét oldalát 20-20 m szélességben vizsgáltuk. A külterületi szakaszok döntő többsége terepbejárásra alkalmas volt, belterületen a beépítettség mértéke miatt csak néhány kiskertben, ill. szántóként hasznosított területen lehetett terepi vizsgálatot folytatni.

A tervezett nyomvonal 5 ismert régészeti lelőhelyet (Vörösmarty sor, Rákóczi utca, Ady Endre utca, Toldi u. 13, Iskolakert) érintett, melyek közül egynek a területén (*Iskolakert*, KÖH 71813) gyűjtöttünk leletanyagot. A terepbejárás eredményeképpen további 5 újonnan azonosított lelőhelyet lokalizáltunk: *Nyugati városszél* (KÖH 73123), *Dobokai út* (KÖH 73125), *Dózsa György út* (KÖH 73127), *Szennyvíztelep* (KÖH 73129), *Híd-tótól Ny-ra, Kígyós-főcsatorna D-i partja* (KÖH 73131). Területükön őskori, bronzkori, vaskori, szarmata, avar, Árpád-kori, ill. középkori töredékeket gyűjtöttünk. Az újonnan megismert lelőhelyeket felszíni telepnymokként azonosítottuk, a már ismertek esetében az adattári adatok temető, ill. egy esetben templom jelenlétére utalnak.

Munkatársak: Sóskuti Kornél régész, Rózsa Gábor, Alács Attila, Bognár Margit, Sultis László technikusok.

PARDITKA GYÖRGYI

39. Bánd, Sédre-dűlő

(KÖH 7516)

(Veszprém megye) U, Ró, Kö

A 8. sz. út korszerűsítése miatt szükségessé vált terepbejárást 2010. április 6-án végeztük, a 63+650–68+900 km-szelvények között. A jobbra szántott, valamint gabonával, ill. repcével vetett felszínen két, már ismert

lelőhelyet lokalizáltunk, korábban ismeretlen kiterjedésüket meghatároztuk.

A Sédre-dűlő lelőhely lokalizációja is bizonytalan volt a nyilvántartás szerint. Bejárásunk során a lelőhelyet a korábban feltételezettől Ny-ra, egy a Séd-patakra néző dombocskán pontosítottuk. Felszínéről nagyszámú neolitikus, római kori és középkori töredéket gyűjtöttünk.

FEKETE CSANÁD – REMÉNYI LÁSZLÓ

40. Bába, Hajmás

(KÖH 32041)

(Tolna megye) Ró

2010. április 29–30-án feltárást végeztünk a bábai gázfogadó állomás mellett, amit a Városföld és Drávaszerdahely között építendő DN800 gázvezeték tette szükségessé. A lehumusztolt 481 m²-ből 125 m² volt régészeti objektumokkal fedett.

A lelőhely Dunaszekcső és Bába falvak között, az 56. sz. főút K-i oldalán, az úttól 150 m-re található. A lelőhelyet előzetesen terepbejárással nem azonosították, de a rendelkezésre álló adatok alapján tudni lehetett, hogy nagyjából ezen a területen fut a római kori limesút, és azt a gázvezeték nyomvonala mindenképpen metszeni fogja. A gázvezeték nyomvonalának humuszolása előtt ezért a Pécsi Tudományegyetem Régészeti Tanszékével összefogva kutattuk a területet.

A feltárást során 2 régészeti jelenség került elő. Ezek közül az egyik maga a limesút, amelyből azonban csak egy vöröses színű, de vastag, határozottan jelentkező, rendkívül kemény, a rendszeres szántásnak is ellenálló réteg maradt meg. Ez minden bizonnyal az út legalsó rétege, egy döngölt agyagos alapozás. A másik jelenség az út mellett közvetlenül, annak Ny-i oldalán futó, viszonylag mély árok, amely az út vízvezetését szolgálhatta. A területen egyéb régészeti objektumot nem találtunk.

Munkatársak: Lóki Róbert (PTE), Szabó Máté (PTE), Vadas Lívia, Birkás Péter.

LIGNER JÁCINT

41. Bátmonostor, Fáklyavezeték II.

(KÖH 73243)

(Bács-Kiskun megye) N?

A Magyar–Horvát gázvezetékhez kapcsolódó második fáklyavezeték építésekor, a földmunkát kísérő szakfelügyelet során került elő Baja és Bátmonostor helységek között, egy lankás domb É-i végén a HT-140 jelű lelőhely. A feltárást 2010. április 21–22-én végeztük el, 303 m²-en, 2 m szélességben, mintegy 140 m hosszan. A kutatás során 5 keskeny és sekély árkot tártunk fel, amelyek elszórtan helyezkedtek el. Az objektumokból nem került elő leletanyag, de a humuszolás során felszínre került szórvány kerámia alapján a lelőhely feltehetőleg népvándorlás kori.

Az elsődleges feldolgozás után a leletek a Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Múzeumi Szervezeténél kerülnek végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Kulcsár Zoltán, Kulcsár Zoltánné, Frank Tamás technikusok.

HARGITAI ANDRÁS

42. Bátmonostor, Sumár-dűlő (KÖH 73251)

(Bács-Kiskun megye) Sza

A Magyar–Horvát gázvezeték építése kapcsán 2010. május 10–13. között végeztünk megelőző feltárást a régészeti megfigyelés során azonosított HT-144 jelű lelőhelyen. A feltárással érintett nyomvonalszakasz Bátmonostortól 1,5 km-re ÉK-re, a Sumár-dűlőben található. A feltárt 1801 m²-ből 531 m² volt régészetileg fedett. A 400 m hosszú és 5 m széles szelvényben 25 stratigráfiai jelenség, ill. 23 régészeti korú objektum került elő a sárgás, homokos altalajon. Az objektumok – 1 árok, 1 füstölögödör és 21 gödör – egy szarmata településhez tartoztak. A település egyrétegű volt, szuperpozíciót nem tudtunk megfigyelni. A terület domborzata változatos: míg a 114+800 km-ponttól DNy-ra egy mélyebb fekvésű szakasz található, addig e ponttól ÉK-re csak kisebb szintkülönbségekkel tagolt egyenes felszín húzódik. Alapvetően homokos fedettség jellemző a területen, egyedül a szelvény mélyebb, DNy-i harmadában értük el a szürke agyagos altalajt. A szelvényben előkerült objektumok csoportokban, elsősorban magasabb térszínekhez kötődve kerültek elő. A teljes szelvényben két ilyen objektumcsoportot lehet elkülöníteni. Az első objektumcsoport a 114+920 km-pont környezetében került elő. Itt egy magasabb területen 1 árok és 8 gödör bukkant elő. Az itteni szakaszra egyaránt jellemzőek voltak a tálszerűen, méhkas alakban, vagy hordószerűen lemélyedő vermek. A sekély árokból és egy gödörből római téglafüggelék kerültek elő szarmata leletanyag kíséretében. A szelvény másik objektumcsoportja a nyomvonal 114+800 km környezetében jelentkezett. Összesen 6 kerek szájú, különféle profilú verem tartozik ehhez a csoporthoz, amelyet ÉK-ről egy füstölögödör zárt. Utóbbi egy K–Ny-i tengelyű, szabályos téglalap alakú füstölőtérként szolgáló gödörrel és közel 2 m hosszú kürtővel rendelkező objektum. A Ny-i oldalon található füstölő tűzterét csak részben sikerült feltárni. Átégésnek nyomát sem a kürtőben, sem a munkagödörben nem találtuk. Mindez arra utal, hogy az objektumot nem, vagy csak kis ideig használták. A második objektumcsoportból gazdagabb leletanyag került elő, köztük egy újabb római téglafüggelék. Az egyik gödörből egy terra sigillata tál pereme is előkerült, ami alapján a szarmata telep kora a Kr. u. 2–3. századra tehető.

A két objektumcsoport közötti kapcsolatot pár elszórt objektum képezte a szelvény mélyebben fekvő szakaszán. A vizsgált szakasz ÉK-i harmadában fokozatosan ritkuló objektumsűrűséggel szembesültünk. Az

utolsó gödör már magányosan, a többi objektumtól 100 m-re jelentkezett. A terület geomorfológiai adottságait tekintve a szarmata település egykori központja a nyomvonalra, ill. ÉNy-ra feküdt. A nyomvonalra 100 m-re magasabb térszínek találhatók, amelyeknek a lankás É–D-i irányú vonulatai a nyomvonallal értek. Ezen vonulatok magasabb pontjain találtuk a legtöbb objektumot. A feltárt nyomvonalszakasztól ÉÉNy-ra egy nagyobb kiemelkedés található, rajta telepített akáccsal. Szarmata leletek itt, a Pál-tanya vonaláig kerültek elő. Sikerült lehatárolni az újonnan megismert szarmata kori lelőhely nyomvonalba eső teljes területét. Vizsgálatunk alapján feltehetően nem terjed ki a nyomvonal közelében lévő csatorna D-i, DNy-i oldalára.

Az elsődleges feldolgozást követően a leletanyag a Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Múzeumi Szervezeténél kerül végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Nagy Norbert, Takács Gábor ásatási technikusok.

PÓPITY DÁNIEL

43. Bátmonostor, Szurdok (KÖH69499)

(Bács-Kiskun megye) R, B, Szk, LT, Sza, Á, Kk

A HT-47 jelű lelőhely Bátmonostor belterületétől É-ra, a Szurdok nevű határrész és a Ferenc-tápcsatorna szögletében, több ÉK–DNy-i és Ny–K irányú magaslaton és az azokat összekötő alacsonyabb fekvésű területen helyezkedik el. Északkeleti részén egy a környezetéből markánsan kiemelkedő homokdomb húzódik.

2009-ben a lelőhely középső részén, egy kb. 320 m-es szakaszon végeztünk megelőző feltárást a Magyar–Horvát gázvezeték nyomvonalán. Akkor a lelőhely nyomvonalba eső részének ÉK-i területén, a Baja és Bátmonostor közötti műútig szőlő és erdő volt, melyet 2010 tavaszán irtottak ki. 2010 májusában, a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat által biztosított szakfelügyelet során kiderült, hogy a lelőhely ÉK-i és DNy-i irányba is tovább folytatódik. A domborzati viszonyok és a feltáráshoz kapcsolódó terepbejárás alapján megállapítottuk, hogy az ÉK–DNy-i irányú lelőhely legalább 1470 m hosszú és 100–380 m széles. Pontos kiterjedése kérdéses, mert Ny-i szélén a mesterséges Ferenc-csatorna, K-i szélén a Baja–Bátmonostor közötti műút határolja, ill. a nyomvonalra közvetlenül É-ra elhagyott gyümölcsös fekszik.

2009-ben és 2010-ben összesen 350 objektumot (453 stratigráfiai egységet) tártunk fel, 5208 m²-en. A 2010-ben feltárt szakaszon 331 stratigráfiai egység került elő, melyek közül 188 gödör, 83 cölöphely, 27 árok, 21 épület, 6 sír, 2 kemence, 2 tűzrakóhely, 1 állati vázmaradvány és 1 ismeretlen rendeltetésű építmény volt. Korukat tekintve kettő a rézkori badeni kultúrához tartozik, 94 késő bronzkori, 4 szkíta, 2 szkíta vagy kelta, 38 kelta, 4 kelta vagy szarmata, 44 szarmata, 9 Árpád-kori, 30 középkori, 13 újkori és 91 korhatározó leletanyag hiányában ismeretlen korú. A különböző korú